

Konference BOZP v roce 2017

23.11.2016 Praha

KRAJSKÁ HYGIENICKÁ STANICE
STŘEDOČESKÉHO KRAJE SE SÍDLEM V PRAZE

Kategorizace prací

Michaela Krchová

E-mail: michaela.krchova@khsstc.cz

Kategorizace prací

**Pomocný nástroj pro
zaměstnavatele ke zhodnocení
pracovního prostředí s ohledem
na ochranu zdraví zaměstnanců.**

Kategorizace prací

Proč pečovat o zdraví zaměstnanců

Cílem vlád a jejich organizací je zlepšení ochrany zdraví při práci za účelem snížení nákladů společnosti na léčbu poškození zdraví a nemocí a zároveň zvýšení konkurenceschopnosti.

Kategorizace prací

Prostřednictvím ochrany zdraví při práci lze zvýšit produktivitu:

- snížením počtu osob, které odcházejí předčasně do důchodu nebo nemohou pracovat v důsledku poškození zdraví či nemoci,
- snížením nákladů na zdravotní a sociální péči v případě poškození zdraví zaměstnanců,
- zvýšením schopnosti zaměstnanců pracovat, díky zlepšení pracovního prostředí a následně tak i jejich zdraví.

Kategorizace prací

- Země s méně rozvinutými systémy ochrany zdraví zaměstnanců vynakládají mnohem vyšší podíl HDP na poškozené zdraví a nemoci související s prací, čímž snižují zdroje na produktivnější činnosti.
- Podle odhadů Mezinárodní organizace práce se na nemoci a úrazy související s prací např. v Latinské Americe vynakládá až 10 % HDP v porovnání s 2,6 – 3,8 % v EU.

Historie ochrany zdraví zaměstnanců

V r. **1929** Prof. MUDr. František Procházka, profesor sociálního lékařství Karlovy university v Praze uvádí (první kategorizace prací):

„Má-li býti provedena dokonalá ochrana dělníků proti živnostenským chorobám, je především třeba, aby byly známy všechny škodliviny zdraví ve všech průmyslových podnicích a ve všech oborech práce.“

Historie ochrany zdraví zaměstnanců

- Již v roce **1300** vydal král Václav II. Zákon o zabezpečení zdraví horníků.
- V **16. století** vyšel spis jáchymovského lékaře Georgia Agricoli–Bauera „O věcech hornických“, který pojednával o nemocech horníků.
- V letech **1887 – 1889** začaly platit zákony o úrazovém, nemocenském a speciálním pojištění.

Historie ochrany zdraví zaměstnanců

Z následování hodných
příkladů zdravotní péče
o zaměstnance
byla činnost zlínského
podnikatele
Tomáše Baťi

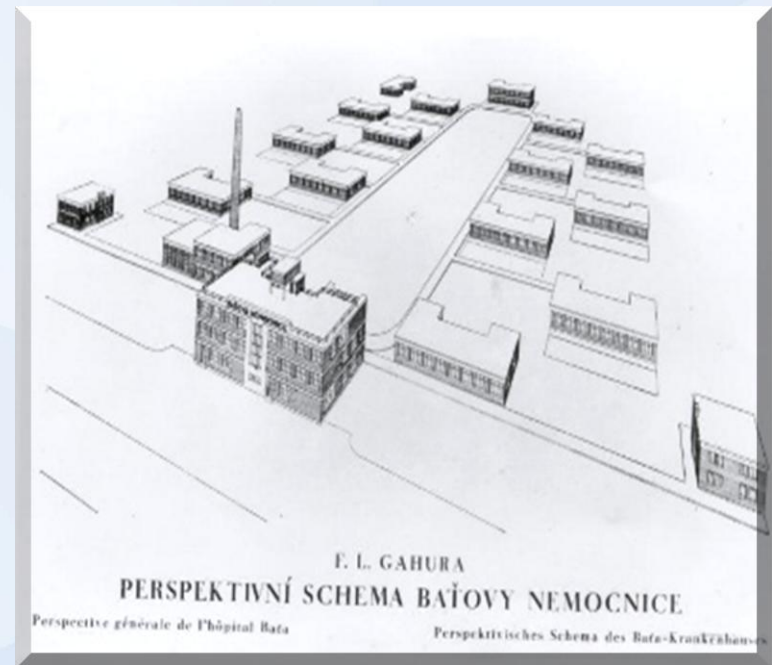

Historie ochrany zdraví zaměstnanců

- Závody firmy Baťa byly založeny v r. **1874** se 150 zaměstnanci, na konci první světové války byla firma největším podnikem obuvnického průmyslu v Rakousku – Uhersku.
- Tomáš Baťa od samých začátků podnikání věnoval pozornost sociálním a zdravotním poměrům svých zaměstnanců.

Historie ochrany zdraví zaměstnanců

V roce 1927 byla zahájena stavba Baťovy nemocnice, neboť v témže roce měla firma již 10 462 zaměstnanců

Historie ochrany zdraví zaměstnanců

- Zde se kromě péče lůžkové a ambulantní zajišťovala rozsáhlá preventivní a osvětová činnost.
- Samotnou složku zdravotní péče ve své firmě prohloubil do té míry, že se nezajímal jen o lidi práce neschopné, ale pečoval o to, aby vzniku nemocí zabránil.

Historie ochrany zdraví zaměstnanců

- Lékaři pracující v poradně pro zaměstnance Baťových závodů doporučovali při zjištění ohrožení zdraví zaměstnanců změnu pracovního zařazení, úpravu pracoviště, používání individuálních nebo kolektivních zařízení na ochranu zdraví zaměstnanců.
- Činnost závodních lékařů ve firmě Baťa a.s. předčila svým rozsahem a náplní „Úmluvu o závodních zdravotních službách“ Mezinárodní organizace práce, kterou ČR ratifikovala v únoru 1989.

Legislativa

- Zákon č. **258/2000 Sb.**, o ochraně veřejného zdraví, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška MZ č. **432/2003 Sb.**, kterou se stanoví podmínky pro zařazování prací do kategorií, limitní hodnoty ukazatelů biologických expozičních testů, podmínky odběru biologického materiálu pro provádění biologických expozičních testů a náležitosti hlášení prací s azbestem a biologickými činiteli, ve znění pozdějších předpisů (kategorizační vyhláška)

Legislativa

- Zákon č. **262/2006 Sb.**, zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
- Nařízení vlády č. **361/2007 Sb.**, kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví při práci, ve znění pozdějších předpisů
- Nařízení vlády č. **272/2011 Sb.**, o ochraně zdraví před nepříznivými účinky hluku a vibrací, ve znění pozdějšího předpisu
- Nařízení vlády č. **291/2015 Sb.**, o ochraně zdraví před neionizujícím zářením

Zákon č. 258/2000 Sb.

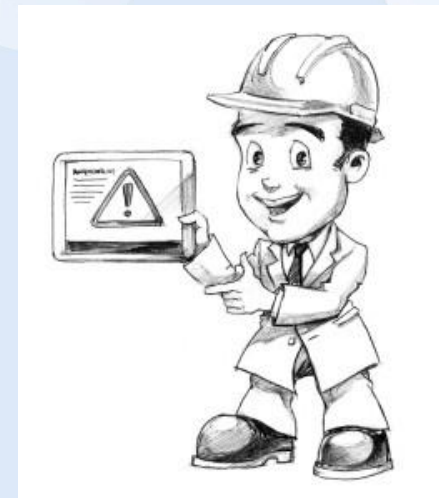
V září 2015 - novela zákona č. 267/2015 Sb., = změna v kategorizaci prací

- § 37 – povinnost zaměstnavatele zařadit práce do kategorií (neplést s kategorizací rizik spadající do kompetence inspekce práce)
 - do 30 dnů od zahájení výkonu prací, u zkušebních provozů až do jednoho roku;
 - 4 kategorie + 2R, první a druhá neriziková, druhá riziková, třetí riziková a čtvrtá riziková;

Zákon č. 258/2000 Sb.

(2) o zařazení do 2R, 3 a 4 kategorie rozhodne orgán ochrany veřejného zdraví na návrh žádost zaměstnavatele;

- do druhé kategorie zařadí zaměstnavatel práce sám a oznámí tuto skutečnost neprodleně OOVZ;
- ostatní práce takto nezařazené se považují za práce kategorie první

Zákon č. 258/2000 Sb.

(3) obsah žádosti na zařazení prací do kategorií;

a) označení práce,

b) název a umístění pracoviště, kde je daná práce vykonávána,

c) výsledky hodnocení expozice fyzických osob vykonávajících danou práci jednotlivým rozhodujícím faktorům pracovních podmínek v charakteristické směně včetně doby trvání této expozice, směně,

Zákon č. 258/2000 Sb.

(3) obsah žádosti na zařazení prací do kategorií;

d) délku směny; u vícesměnného provozu režim střídání směn,

e) návrh kategorie, do které má být práce zařazena,

f) počet zaměstnanců vykonávajících danou práci, z toho počet žen,

Zákon č. 258/2000 Sb.

(3) obsah žádosti na zařazení prací do kategorií;

g) opatření přijatá k ochraně zdraví zaměstnanců vykonávajících danou práci,

a připojí k žádosti protokoly o měření nebo vyšetření faktorů pracovních podmínek provedeném podle § 38 . práci.

Zákon č. 258/2000 Sb.

(4) Zaměstnavatel je povinen neprodleně oznámit příslušnému orgánu ochrany veřejného zdraví práce, které zařadil do druhé kategorie, a údaje rozhodné pro toto zařazení, a současně předložit protokoly o měření nebo vyšetření faktorů pracovních podmínek provedeném podle § 38 . zařazení.

Zákon č. 258/2000 Sb.

(5) V případě změny podmínek výkonu práce, která má vliv na její zařazení do kategorie druhé rizikové (§ 39), třetí nebo čtvrté, je zaměstnavatel povinen bezodkladně předložit příslušnému orgánu ochrany veřejného zdraví žádost, která návrh, který má náležitosti uvedené v odstavci 3 . O zařazení rizikové práce do jiné rizikové kategorie (6) ~~Na návrh zaměstnavatele nebo vyřazení práce z rizikových prací provede vlastního podnětu je příslušný orgán ochrany veřejného zdraví nové řízení, v němž vydá nové rozhodnutí.~~

Zákon č. 258/2000 Sb.

(5) V případě změny podmínek výkonu práce, která má vliv na její zařazení do kategorie druhé rizikové (§ 39), třetí nebo čtvrté, je zaměstnavatel povinen bezodkladně předložit příslušnému OOVZ žádost, která má náležitosti uvedené v odstavci 3. O zařazení rizikové práce do jiné rizikové kategorie nebo vyřazení práce z rizikových prací provede příslušný OOVZ nové řízení, v němž vydá nové rozhodnutí.

Zákon č. 258/2000 Sb.

(6) Příslušný orgán ochrany veřejného zdraví může z moci úřední oprávněn rozhodnout o a) zařazení práce práce, o níž má zaměstnavatel za to, že je prací první nebo druhé kategorie kategorie, do vyšší kategorie, b) tom, že práce druhé kategorie rizikových je prací (rizikovou, c) tom, že práce dosud zařazené do třetí nebo čtvrté kategorie již nejsou pracemi této kategorie, d) tom, že práce druhé kategorie již není ve smyslu § 39 odst. 1 prací rizikovou.

Zákon č. 258/2000 Sb.

(6) Příslušný orgán ochrany veřejného zdraví může z moci úřední rozhodnout o zařazení práce první nebo druhé kategorie do kategorie rizikových prací (§ 39)

§ 38 – měření k zařazení prací do kategorií může provést pouze osoba s autorizací nebo akreditací

Zákon č. 258/2000 Sb.

§ 39 – (1) definice rizikové práce a povinnosti zaměstnavatele

Rizikovou prací, kterou se pro účely zákona č. 258/2000 Sb., rozumí práce, při níž je nebezpečí vzniku nemoci z povolání nebo jiné nemoci související s prací, je práce zařazená do kategorie třetí a čtvrté a dále práce zařazená do kategorie druhé, o níž takto rozhodne příslušný OOVZ nebo tak stanoví zvláštní právní předpis

Zákon č. 258/2000 Sb.

(2) Zaměstnavatel je povinen zjistit příčinu překročení limitních hodnot ukazatelů biologických expozičních testů a zabezpečit její odstranění; o těchto skutečnostech je povinen neprodleně informovat zaměstnance. Výsledky biologických expozičních testů podle věty první, v členění podle pracovišť, je zaměstnavatel povinen bezodkladně sdělit příslušnému orgánu ochrany veřejného zdraví.

Zákon č. 258/2000 Sb.

(3) Překročení limitních hodnot ukazatelů biologických expozičních testů (BET) sdělí zaměstnavateli bezodkladně poskytovatel pracovnělékařských služeb. Přitom je poskytovatel PLS povinen dodržet mlčenlivost o výsledcích testů jednotlivých zaměstnanců. Pro hodnocení míry expozice zaměstnanců faktory pracovních podmínek pomocí BET provede odběr biologického materiálu poskytovatel PLS.

Zákon č. 258/2000 Sb.

§ 40 stanovuje povinnost evidence rizikových prací

- jméno, příjmení, RČ
- počet směn v riziku, (mimo rizika infekce)
- o lékařských preventivních prohlídkách
- údaje o měření

Povinnost uchovávat evidenci 10 let a u vyjmenovaných faktorů (karcinogeny, fibrogenní prach a mutageny) uchovávat evidenci po dobu 40 let a případně předat KHS

Zákon č. 258/2000 Sb.

§ 43 zrušen

~~Povinnosti stanovené v § 37 , 38 , § 39 odst. 2 písm. b) části textu před středníkem a v § 40 až 42 platí i pro osobu, která podniká podle zvláštního právního předpisu a není zaměstnavatelem ve smyslu zvláštního právního předpisu.~~

Zákon č. 309/2006 Sb.

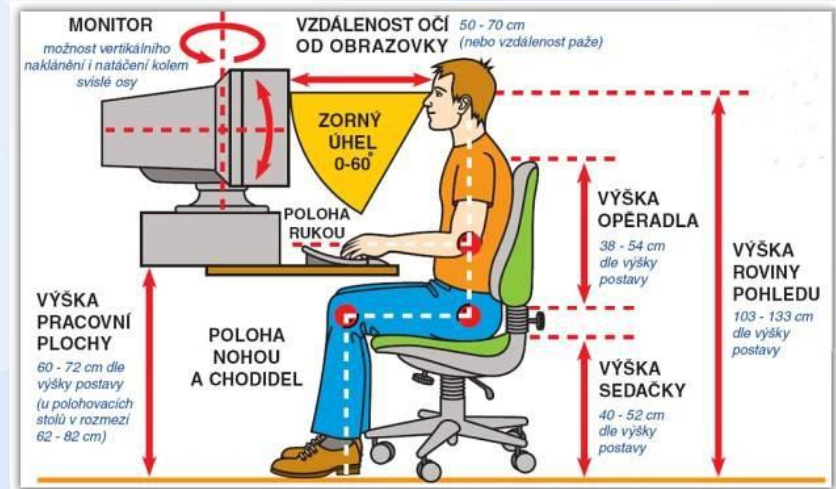
Hlava II, 7 Rizikové faktory pracovních podmínek a kontrolovaná pásma odst. 1)

Jestliže se na pracovištích vyskytují rizikové faktory, je zaměstnavatel povinen pravidelně, a dále bez zbytečného odkladu vždy, pokud dojde ke změně podmínek práce, měřením zjišťovat a kontrolovat jejich hodnoty a zabezpečit, aby byly vyloučeny nebo alespoň omezeny na nejmenší rozumně dosažitelnou míru. (...je povinen postupovat podle zvláštních právních předpisů...)

Vyhláška č. 432/2003 Sb.,

Změna vyhlášky od července 2015
vyhláškami č. 181/2015 Sb. a č. 240/2015 Sb.

Změny se týkají faktorů Fyzická zátěž a pracovní
poloha

Vyhláška č. 432/2003 Sb.,

Pro účely kategorizace se hodnotí faktory:

1. prach
2. chemické látky
3. hluk
4. vibrace
5. neionizující záření a elektromagnetické pole
6. fyzická zátěž
7. pracovní poloha
8. zátěž teplem
9. zátěž chladem
10. psychická zátěž
11. zraková zátěž
12. práce s biologickými činiteli
13. práce ve zvýšeném tlaku vzduchu

Vyhláška č. 432/2003 Sb.,

Definice kategorií,
za práce:

- **kategorie první** se považují práce, při nichž podle současného poznání není pravděpodobný nepříznivý vliv na zdraví,
- **kategorie druhé** se považují práce, při nichž podle současné úrovně poznání lze očekávat jejich nepříznivý vliv na zdraví jen výjimečně, zejména u vnímavých jedinců, tedy práce, při nichž nejsou překračovány hygienické limity faktorů

Vyhláška č. 432/2003 Sb.

- **kategorie třetí** se považují práce, při nichž jsou překračovány hygienické limity, přičemž expozice fyzických osob, které práce vykonávají, není spolehlivě snížena technickými opatřeními pod úroveň těchto limitů, a pro zajištění ochrany zdraví osob je proto nezbytné využívat osobní ochranné pracovní prostředky, organizační a jiná ochranná opatření, a dále práce, při nichž se vyskytují opakovaně nemoci z povolání,
- **kategorie čtvrté** se považují práce, při nichž je vysoké riziko ohrožení zdraví, které nelze zcela vyloučit ani při používání dostupných a použitelných ochranných opatření.

Vyhláška č. 432/2003 Sb.

- Pro celkové zařazení práce do kategorií je směrodatný faktor, u něhož je práce zařazena do nejvyšší kategorie.
- Zařazení prací do kategorie první nemusí zaměstnavatel oznamovat orgánu ochrany veřejného zdraví. Při kontrole však pracovníci KHS mohou požadovat předložení podkladů, na jejichž základě byly práce do kategorie první zařazeny.

Vyhláška č. 432/2003 Sb.

Povinnost provádět analýzu rizik na pracovištích vyplývá z požadavků zákoníku práce - § 102, kde je i povinnost zaměstnavatele vést o vyhledávání a vyhodnocování rizik a o přijatých opatřeních dokumentaci.

Nařízení vlády č. 361/2007 Sb.

Stanovuje hygienické limity pro faktory pracovního prostředí

- zátěž teplem
- zátěž chladem
- chemické látky a prach
- fyzická zátěž
- pracovní poloha
- psychická zátěž
- zřaková zátěž
- práce s biologickými činiteli

Nařízení vlády č. 272/2011 Sb.

Stanovuje hygienické limity pro faktory
pracovního prostředí

- hluk
- vibrace

Nařízení vlády č. 291/2015 Sb.

- Stanovuje hygienické limity pro faktory pracovního prostředí
 - neionizující záření a elektromagnetické pole

KRAJSKÁ HYGIENICKÁ STANICE
STŘEDOČESKÉHO KRAJE SE SÍDLEM V PRAZE

Kategorizace v praxi

Prach

2k = vyšší než 30% limitu;

3k = vyšší než limit nižší než 3x limit;

4k = vyšší než 3x limit

– truhlárny, zpracování
papíru, pekárny (mouka),
výroba koření, prach obilí,
peří,

Kategorizace v praxi

Chemické látky

2k = vyšší než 0,3 PEL nepřekročí NPK-P;

3k = vyšší než PEL nižší než NPK-P;

4k = vyšší než 3k

– chemický průmysl,
čistírny, galvanovny,
potravinářský průmysl,
zemědělství, DDD

Kategorizace v praxi

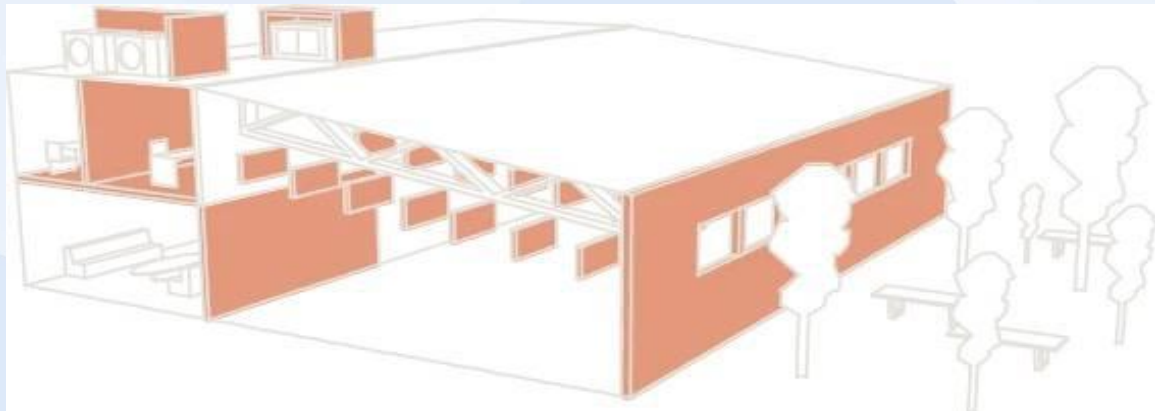
Hluk

2k = 80 – 84,9 dB;

3k = 85 – 105 dB;

4k = vyšší než 3k

– hlučná výrobní zařízení (většinou točivé stroje), mlýny, truhlárny, kovoobrábění, vzduchotechnika (tepelná čerpadla chladící zařízení), plnění lahví

Kategorizace v praxi

Vibrace – celkové

2k = hladina zrychlení 104 – 113,9 dB

3k = hladina zrychlení 114 – 120 dB

4k = vyšší než 3k

- mlýny na obilí,
strojní zařízení, kde
obsluha sedí nebo stojí
přímo na zařízení

Kategorizace v praxi

Vibrace – přenášené na ruce

2k = hladina zrychlení 118 – 127,9 dB

3k = hladina zrychlení 128 – 134 dB

4k = vyšší než 3k

- opraváři výrobního zařízení při použití ručních vibrujících nástrojů (např. bruska, pila),

- přenášené zvláštním způsobem – vytahování kůží, přenos na břicho obsluhy

Kategorizace v praxi

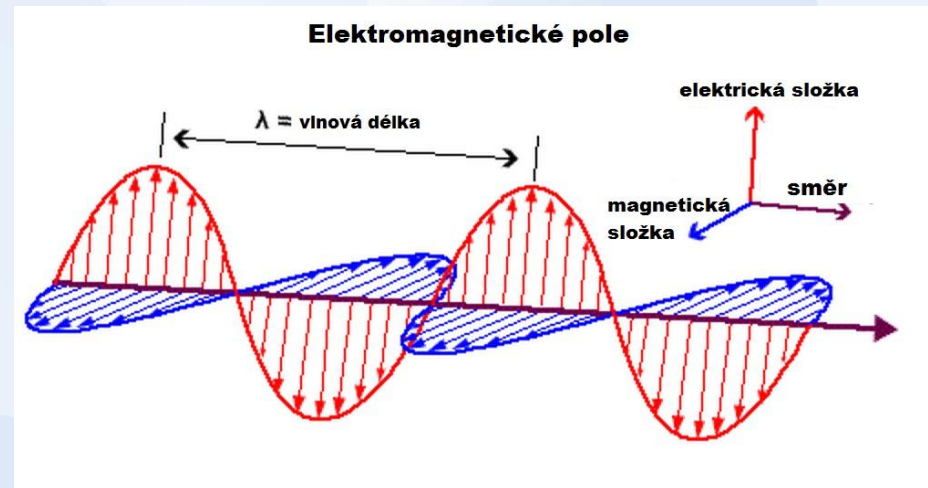
Neionizující záření a elektromagnetické pole

3k = vyšší než limit s možností ochrany pomocí OOPP

– lasery ve zdravotnictví a v provozovnách s péčí o tělo,

údržbáři vysílačů

mobilních operátorů,

Kategorizace v praxi

Fyzická zátěž - pouze tři kategorie (odborník)

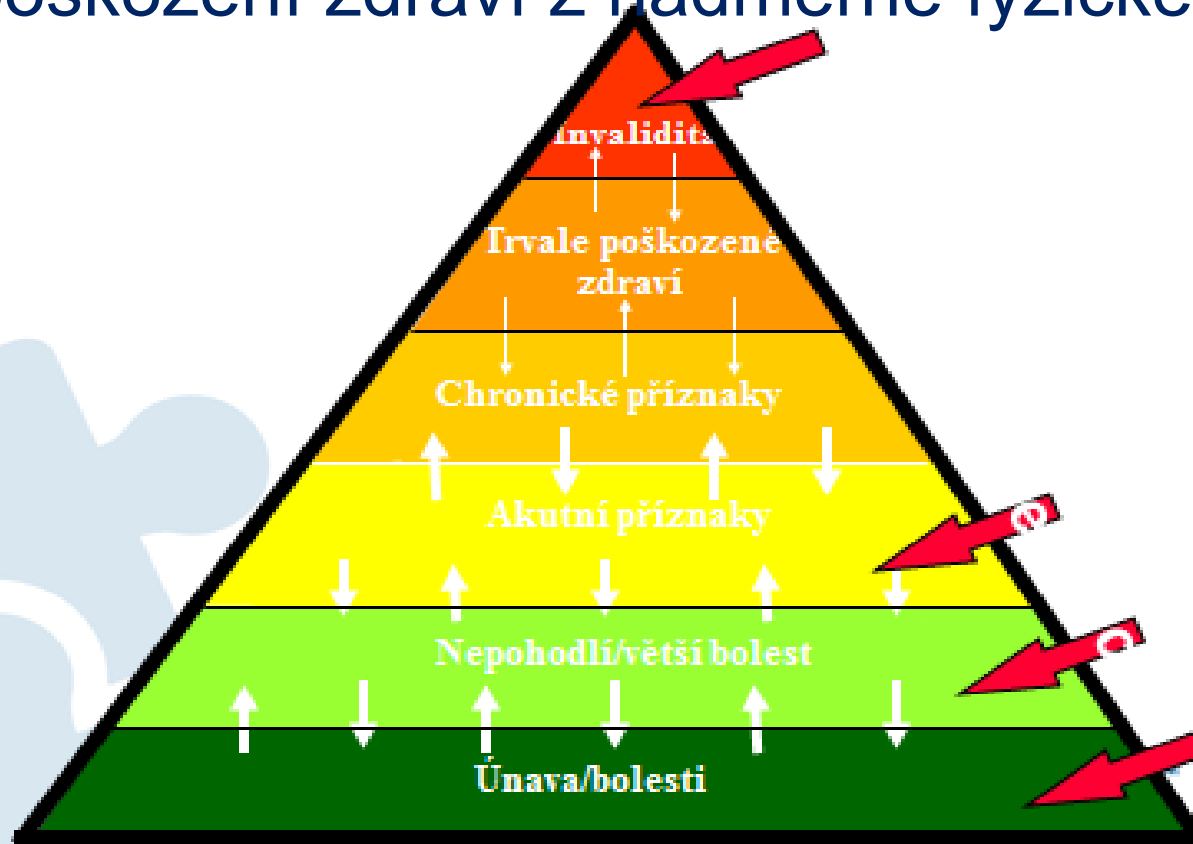
– celková, nošení břemen popř. tahání
manipulačních vozíků

- lokální svalová zátěž, časté pohyby malých
svalových skupin, automobilový průmysl.....

Kategorizace v praxi

Vývoj poškození zdraví z nadměrné fyzické zátěže

Podporujeme
vaši budoucnost
www.mfo.cz

Kategorizace v praxi

Pracovní poloha

2k doba trvání podmíněně přijatelné polohy nepřekračuje limit a součet doby práce v této poloze je delší než 100 min a nepřesáhne 160 min

3k vyšší než limity u 2k
— pásová výroba,
obsluha vysoko zdviž.
vozíků u velkokapacit.
skladů,

Kategorizace v praxi

Zátěž teplem

2k = vyšší než limit, ale nevyžaduje bezpečnostní přestávky

3k = vyšší než limit a míra zátěže vyžaduje k ochraně zdraví v rámci dodržování dlouhodobě a krátkodobě přípustné doby práce ve směně režim střídání práce a bezpečnostní přestávky.

4k = vyšší než limit a ani při zavedených opatřeních nelze vyloučit poškození zdraví
– slévárny, teplárny, sklárny, rafinace olejů,

Kategorizace v praxi

Zátěž chladem

2k = teplota není nižší než 4 °C, střídání pobytu v teple a chladu

3k = déle jak 4 hodiny v teplotách nižších než 4 °C

– chladírny, mrazírny potravin, venkovní pracoviště, balení chlazených nebo mražených potravin.....

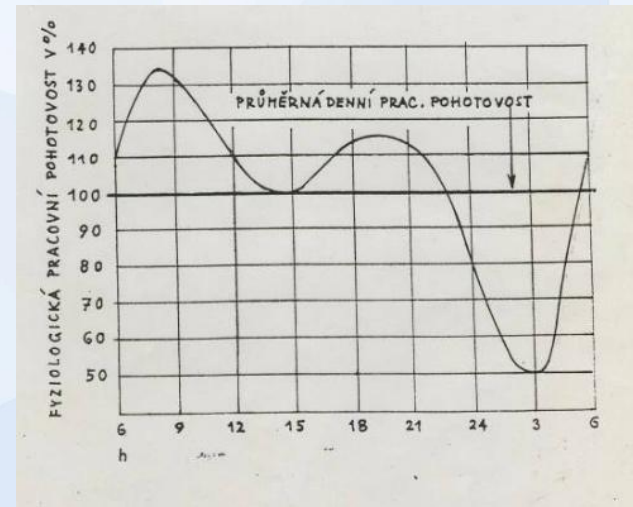
Kategorizace v praxi

Psychická zátěž

2k = vnucené tempo, monotonie, třísměnný nebo nepřetržitý provoz,

3k = všechny faktory 2k nebo práce pouze v noční době

- noční provoz,
pásová výroba

Kategorizace v praxi

Zraková zátěž

2k = nepřetržité monitorování činnosti strojů, náročné rozlišení detailů, zvláštní světelné podmínky (pouze umělé osvětlení)

3k = déle jak 4 hodiny práce 2 faktory 2k, oslňování nebo zvětšovací přístroj

- zvětšovací přístroje,
sledování monitorů,
třídění kaviáru.....

Kategorizace v praxi

Práce s biologickými činiteli

2k = vědomé zacházení s biolog. činiteli skupiny 2-4 s vyšší expozicí než běžná populace

3k = obvyklou součástí práce je činnost spojená s vědomým záměrem zacházet s biolog. Činiteli skupiny 2 a 3

4k = obvyklou součástí práce je činnost spojená s vědomým záměrem zacházet s biolog. Činiteli skupiny 4

Kategorizace v praxi

Práce s biologickými činiteli

- biologické činitele jsou rozděleny na 4 skupiny podle míry rizika (seznam je uveden v příloze NV 361/2007 Sb.)
- práce ve zdravotnictví, laboratoře

Kategorizace v praxi

Práce ve zvýšeném tlaku vzduchu

2k = práce ve zvýšeném tlaku vzduchu do 100 kPa, která u práce pod hladinou odpovídá hloubce do 10 metrů.

3k = práce ve zvýšeném tlaku od 100 do 400 kPa, která u práce pod hladinou odpovídá hloubce od 10 do 40 metrů.

4k = práce ve zvýšeném tlaku nad 400 kPa, která u práce pod hladinou odpovídá hloubce 40 metrů a více.

- potápěči

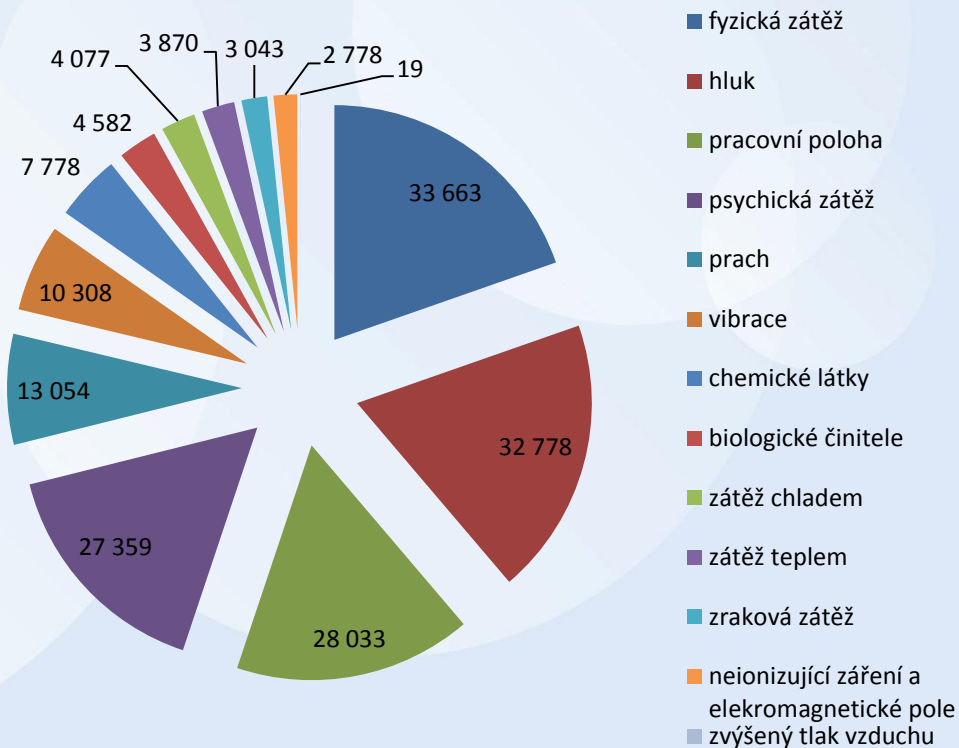
Kategorizace v praxi

Přehled počtu zaměstnanců na rizikových pracovištích podle faktorů ve Středočeském kraji:

Faktor	počet prac. v riziku	% zastoupení	pořadí
fyzická zátěž	33 663	19,65	1
hluk	32 778	19,13	2
pracovní poloha	28 033	16,36	3
psychická zátěž	27 359	15,97	4
prach	13 054	7,62	5
vibrace	10 308	6,02	6
chemické látky	7 778	4,54	7
biologické činitele	4 582	2,67	8
zátěž chladem	4 077	2,38	9
zátěž teplem	3 870	2,26	10
zřaková zátěž	3 043	1,77	11
neionizující zařízení a elektromagnetické pole	2 778	1,62	12
zvýšený tlak vzduchu	19	0,01	13
Celkem	171 342		

Kategorizace v praxi

Přehled počtu zaměstnanců na rizikových pracovištích podle faktorů ve Středočeském kraji:

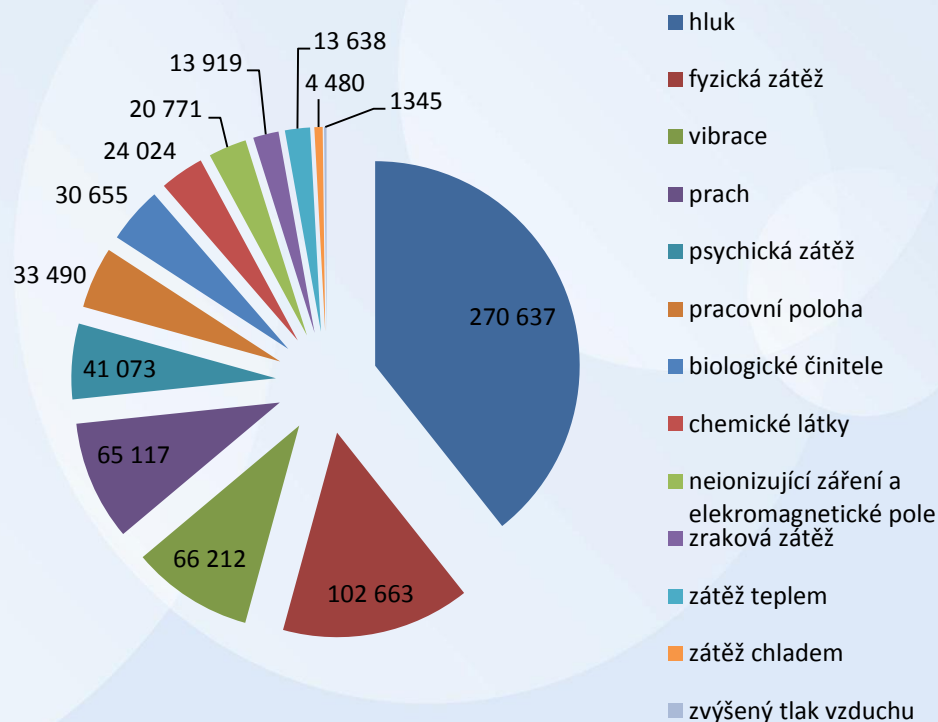
Kategorizace v praxi

Přehled počtu zaměstnanců na rizikových pracovištích podle faktorů v České republice:

Faktor	počet prac. v riziku	% zastoupení	pořadí
hluk	270 637	39,34	1
fyzická zátěž	102 663	14,92	2
vibrace	66 212	9,62	3
prach	65 117	9,46	4
psychická zátěž	41 073	5,97	5
pracovní poloha	33 490	4,87	6
biologické činitele	30 655	4,46	7
chemické látky	24 024	3,49	8
neionizující záření a elektromagnetické pole	20 771	3,02	9
zřaková zátěž	13 919	2,02	10
zátěž teplem	13 638	1,98	11
zátěž chladem	4 480	0,65	12
zvýšený tlak vzduchu	1345	0,2	13
Celkem	688 024		

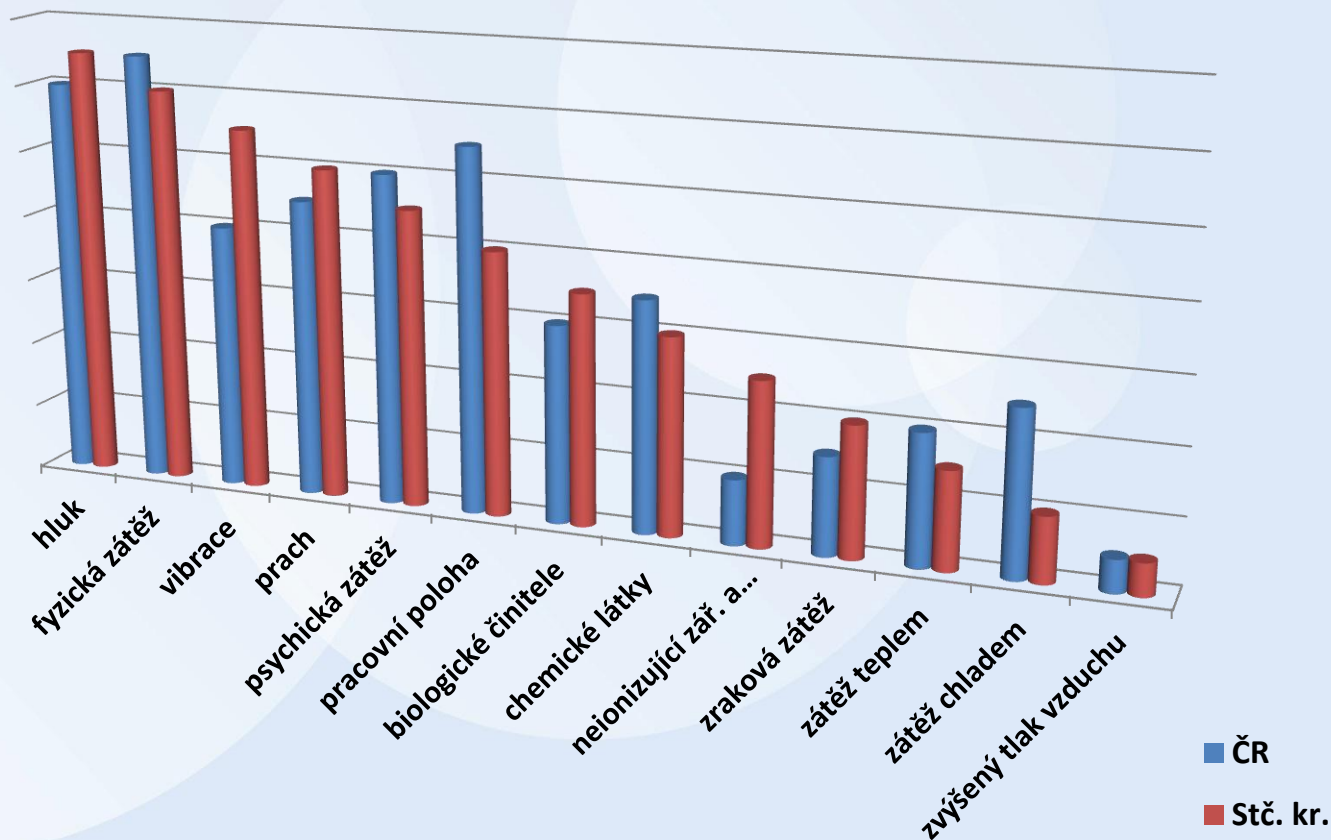
Kategorizace v praxi

Přehled počtu zaměstnanců na rizikových pracovištích podle faktorů v České republice:

Kategorizace v praxi

Srovnání počtu zaměstnanců na rizikových pracovištích podle faktorů v České republice a ve Stč. kraji:

Státní zdravotní dozor

- § 37 zákona č. 258/2000 Sb., zda zaměstnavatel splnil povinnost o zařazení všech prací do kategorií
- § 103 zákoníku práce, zda zaměstnavatel splnil povinnost informovat zaměstnance o kategorizaci prací a o zdravotnickém zařízení zajišťujícím pracovnělékařskou službu
 - Zaměstnavatel je povinen vést dokumentaci o podaných informacích

Děkuji za pozornost